

וקראת לשבת עיונג

אלון מרין הפלכה באגפך ובסולת פלאו

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ אסתר מישה בת זהירה ע"ה | לע"נ יצחק בן מישה אסתר ע"ה | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה | לע"נ רחל שנהג בת מנורה ע"ה

לע"נ מרן הגאון ר' ירחמיאל גרשון בן מרים זצוק"ל והגאון ר' ברוך מרדכי בן הינדא זצוק"ל, ר' אברהם בן אסתר ע"ה, מרת יעל עליה בת מנול ע"ה

גליון מס' 774
פרשת תולדות
כ"ט השון התשפ"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

הזכרון הצילומי

"פעם אחת", סיפר אחד מבניו שליט"א, "כאשר הייתי בן חמש או שש, שלחני אבא למסור בשליחותו ספר אל חנות הספרים 'אור' שבשכונת 'מאה שערים'.

המוכר קבלני בחביבות, וקרא לעברי: 'אתה בנו של הרב עובדיה יוסף?'

בוא ואספר לך מיהו אביך. איזו אלומת אור עומדת מעל ראשך! פתח המוכר וסיפר לי: 'יום אחד נכנס לחנות הספרים הגאון הירושלמי הרב זעליג ראובן בענגיס, והנה הוא רואה את אביך עומד בקרן זווית של החנות, מעיין בספר כלשהו ומדפדף דף אחרי דף.

בימים ההם, כידוע, הספרים היו מצרך יקר. מוכרי הספרים לא ששו ספרים העומדים למכירה יבואו לידי בלאי.

התפלא הרב כיצד אני מאפשר לאברך הצעיר לעיין בספרים. 'האם אינך חשש על שלמותם?' שאלני הרב.

עניתי לו: 'לך נא כבוד הרב אל המעיין הצעיר העומד כאן, יבדוק באיזה ספר הוא מעיין וישאל אותו על כל ענין שנוכר בספר, בדפים שכבר דפדף ויופתע הרב לקבל תשובה כהלכה על אתר'. ניגשנו יחד, הרב בענגיס ואנוכי אל אביך, ונוכחנו לראות כי בידיו הספר שו"ת 'נודע ביהודה' והנה הוא עדיין עובר דף אחרי דף. עשה הרב בענגיס כהצעתו, והתחיל לשאול את אביך שאלות מתוך התשובות ש'עבר' עליהן זה עתה בחופזה דף אחרי דף, ולהפתעתו הרבה, אביך השיב לו נכוחה וציטט באופן גורף את כל התשובה, ותפעם רוחו של הרב בענגיס.

"עכשיו" - סיים המוכר - "יודע אתה מי הוא אביך?!"

אתה יודע מה זה שתי דקות?

הרה"ג ר' יצחק דיין שליט"א (ראש כולל בחולון), המקורב מאד לרבנו, התארח באחת השבתות בשכונת 'הר נוף' בירושלים, ולפני תפילת מנחה של שבת עלה לבית מרן לחזות פני קודשו בעסק התורה. והנה הוא רואה, שלאחר דקות מספר קורא בנו של רבנו, רבי משה שליט"א, לרבנו: "אבא, אבא, תפילת מנחה", ורבנו כהרגלו כל כולו שקוע בלמודו, עד שבנו הוצרך לנענע את ידו של רבנו ואז הודיע שוב שזמן תפילת מנחה הגיע. מייד קם רבנו, התלבש ופנה לרדת לבית הכנסת. משמשו הנאמן אמר לרבנו, כבוד הרב, יש עוד שתי דקות לתפילה. "יש עוד שתי דקות?!"

תמה הרב. מייד חזר על עקבותיו ונטמן בספריו בשתי דקות אלו. לאחר מכן פנה אליו אחד מבני הבית ואמר לרבנו: שתי דקות, עד כדי כך, עד שהרב ירד, יעברו שתי דקות. אמר לו רבנו: "אף פעם אל תאמר כך, אתה יודע מה זה שתי דקות? לא תעשו פעם אחרת כך, זמן לימוד לימוד וזמן תפילה תפילה..."

בפתח הגליון

ברכה"ג שלם מאיר ואלק שלם"א

מה רוצים הליצינים?

שח הגר"י גלינסקי זצ"ל: נשאלתי שאלה. הכתוב אומר: ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק (בראשית כה, יט). פירש רש"י: לפי שהיו ליציני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא ילדה. מה עשה הקדוש ברוך הוא, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל: "אברהם הוליד את יצחק". ואינו מובן. הלא אברהם לא היה עקר, שכבר נולד לו ישמעאל. ושרה היתה עקרה בטבעה, וכשנתבשרה שתלד צחקה בקרבה: "אחרי בלותי, היתה לי עדנה?" וכתב הספרונו "כי אמנם להשיב בחירות אחר הזקנה הרי הוא כתחיית המתים". ואיך יעלה על הדעת שנעשה לה נס כדי שתלד מאבימלך, הלא מופקע הוא!

אלא שזה טבעה ועיקרה של הליצינות, שאין לחפש בה הגיון, וטוענת כל דבר הזוי כדי ללעוג ולבזות כל קודש, ומשפיעה וסוחפת כל כך עד שנעשה נס נוסף לסכר פיהם של הליצינים, שהיה קלסתרו של יצחק דומה לאברהם!

כי לא מהנס אכפת להם. ואיך הסתדרו עם הענן שעל האוהל, עם הברכה שבעיסה, והנר הדולק מערב שבת לערב שבת? אכפת להם משלשלת הדורות!

אינם רוצים שיקבע ש"אברהם הוליד את יצחק", שהמטבע של אברהם אבינו תהיה: זקן וזקנה מצד אחד, בחור ובתולה מצד אחר (ב"ק צז ע"ב). פירש רש"י: אברהם ושרה בצד זה ויצחק ורבקה בצד זה, והם שני צדדים של מטבע אחת!

זו מטרת מלחמת הליצינים בנו בכל הדורות, ועד ימינו: לנתק את השלשלת, לקטוע את רצף הדורות. זה מה שמנקר את עיניהם, וזה מה שטורד את מנוחתם!

וזה תפקידנו, לראות שיהיה קלסתר פנינו דומה לאבותינו, שדמותם תשתקף בנו! הזמינו אותי להרצאה בבית סוהר. לפני ההרצאה שוחחתי עם מנהל בית הכלא, שאמר לי: "אין לנו בעיה עם חמשת האחוזים שיושבים כאן. הבעיה שלנו היא תשעים וחמשה האחוזים שעדיין לא נתפסו!" הבנתי שהיה מוכן לתלות שלט בשערי נמל התעופה: "מדינת ישראל, שירות בתי הסוהר", ולפתור בכך את כל הבעיות. הופעתו בפני האסירים, ואמרתו להם: "אתם יהודים טובים, יהודים נפלאים.

על הפסוק: "וירח את ריח בגדיו" דרשה הגמרא: ריח בוגדיו (סנהדרין לז ע"א), שהיה כריח גן עדן! (רש"י). כשם שהבגדים חיצוניים, וקרויים "מחלצות" שפושטים וחולצים אותם, כך הבגידות והעוונות. וכמו שנאמר: "אל תראוני שאני שחרחרות, ששזפתני השמש".

השחרות אינה מטבעת בנו, אלא ארעית וחולפת. וסיפרתי - מעשה בגנב שמצא שיטה נפלאה לחדור לבתים - את, הייתם צריכים לראות איך כל העינים נלטשו, והאזניים נזקפו! עולה היה לגנות, ויורד בארובת האח. בימי הקיץ היתה האח כבויה, רק אפר מועט מבישולי היום בקרקעיתה. מובן שהיה שחור כפחם מפחית כתלי הארובה, אבל הגיח לטרקלין הדירה, גשש ואסף מכל הבא ליד. לילה אחד גלש כדרכו, הגיח מהאח - וחשכו עיניו. מכל הבתים, בחר בביתו של הרב. והרב יושב ליד השלחן, נר בודד מאיר את ערמת הספרים הפתוחים לפניו, שוקד על הכנת הדרשה לשבת הגדול. שמע רישרוש ונשא עיניו. ראה את הדמות המפויחת מכף רגל ועד ראש מגיחה מן האח. "מה רצונך", שאל.

ההלם הראשון עבר, הדיבור שב אליו: "אה... רצוני לשאול שאלה". מובן, זו הכתובת. אבל כמדומה שזו הפעם הראשונה שירדו בארובה, בשלוש לפנות בוקר, כדי לשאול שאלה. "שאל, בני", ענה בנועם. "רציתי לשאול, איך יוצאים מכאן..."

איי, אל תחזרו דרך הארובה... רחצו פנים, התנקו, וחזרו לדרך הישר... ואמרת: לא אתכם צריכים היו להושיב כאן, אלא את המחנכים והוגי הדעות שפשטו מכם את לבוש האמונה והלבישוכם בגדי בגידה במורשתנו הנפלאה!"

ולדאבון הלב, הם הצליחו, השם ירחם. הצליחו לגדל דור מנותק, תינוקות שנשבו, מנוכרים לחלוטין. בלי לחלוחית של מצוה, בלי זיק של יהדות.

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ועקב

איש תם יושב אהלים" (כה, כז).

מזפני מה – שאל רבי יוסף חיים, בעל ה"בן איש חי" – נאמר כאן: ויגדלו הנערים, והלא זה דבר מובן מאליו שאחר שגדלו נעשה זה "איש יודע ציד איש שדה" וזה "איש תם יושב אהלים"?

אלא – תירץ רבי יוסף חיים – ניתן להסביר זאת במשל: נשר גדול בנה את קינו על ראש צוק אדיר, מקום אשר אף ציפור ובעל כנף אינם יכולים להגיע. אחד הגוזלים נפל מן הקן והגיע אל הבקעה, מקום המרעה של העיזים... חי הגוזל ההוא בין הטלאים הרכים עד שגדל וצמחו לו כנפיים גדולות איתם נסק אל השמיים כפי טבעו שברא בו הקב"ה.

לימים פגש הנשר תיש אחד שגדל עמו יחד. הכיר התיש את הנשר כי הוא רעו משכבר הימים, על כן קדמו בברכה וקרא: שלום לך אחי הנשר!

מה לי ולך? התגאה הנשר – אמנם בצעירותי גלנו יחד ולא התביישתי בחברתך וכי שנינו היינו דומים, לי עדיין לא צמחו הכנפיים הנהדרות, ולך עוד לא צמח הזקן המדובבל... אולם כעת, כאשר אני בשיא תפארת, אין לי כל רצון להתחבר עם יצור כמותך...

כן הוא גם הנמשל – אמר רבי יוסף חיים – יעקב ועשו גדלו יחד בבטן רבקה אמנו, ושניהם נתגדלו לאחר מכן בבית הגדול של יצחק.

בקטנותם עדיין לא היה ניכר ההבדל שביניהם, אולם אחר שגדלו וניכר טבעם בעולם נבדלו זה מזה כהבדל שמים מן הארץ, יעקב אבינו עלה ונתעלה במדרגות הקדושה והטהרה, ואילו עשו ירד מטה מטה במידותיו הרעות. זהו שנאמר: "ויגדלו הנערים, ויהי עשו איש יודע ציד, איש שדה, ויעקב איש תם יושב אהלים!"

"ויאהב יצחק את עשו... ורבקה אוהבת את יעקב" (כה, כח).

מדוע – שאל המגיד מדובנא – אצל יצחק נאמר "ויאהב" שהוא לשון עבר, ואילו אצל רבקה נאמר "אוהבת" שהוא לשון הווה.

קושיה זו – אמר המגיד מדובנא – יש לתרץ על פי משל: עיר אחת קבלו עליהם רב חדש. הלילו כל בני העיר את רבם כי ידיו רב לו בתורה ופיו מפיק מרגליות בדרשותיו הנפלאות.

והנה רב זה, יש מקום לבחון אותו בשתי אפשרויות: האחת, שהרב באמת תלמיד חכם מלא וגדוש בשי"ס ופוסקים דרשות ואגדות. אולם יש אפשרות שניה, שהרב הוא כלי ריק מצד עצמו, אלא ששמע מעט חידושי תורה ודרשות מאחרים ונוהג במרמה כאילו הוא עצמו חידש את הדברים.

ההבדל ביניהם הוא, שאם הרב תלמיד חכם, הרי שכבודו יגדל מיום ליום, שהרי בכל עת יכירו עוד ועוד את גדלותו בתורה, ומה שהכירו היום לא הכירו אמש, ואילו אם הרב נוהג במרמה, הרי שכבודו ילך ויפחת, כי כאשר יסיים לומר לפני קהלתו את אשר שמע שוב לא ידע לומר דבר...

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד – ביצחק נאמר: "ויאהב יצחק את עשו" בלשון עבר, ומדוע? "כי ציד בפיו", שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו, ועל כן היו כבודו ואהבתו הולכים ופוחתים בעיניו, ואילו על רבקה נאמר: "אוהבת את יעקב", בלשון הווה כי ככל שהיתה שומעת את קולו בלימוד התורה, היתה מוסיפה אהבה על אהבתו, יום אחר יום ביתר שאת.

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

החיה המסוכנת ביותר בעולם

ישנו גן חיות השוכן בצפון-מערב רובע 'ברונקס' בעיר ניו יורק.

גן חיות זה הוא כאמור אחד הגדולים ביותר מסוגו בעולם, ומתפרס על פני שטח של יותר מ-1,070 דונמים, שבהם זורם גם נהר ברונקס. הגן הוקם לפני כ-130 שנה, ונקרא "הגן הזואולוגי של ניו יורק". מיליוני אנשים כבר ביקרו בו במהלך השנים.

בשערי גן-החיות מופיעה כרזה באנגלית האומרת כך:

"The most dangerous animal in the world" ובתרגום לעברית: "החיה המסוכנת ביותר בעולם". כל מי שנכנס לגן, בטוח שבמהלך סיורו במקום הוא אמור להיתקל בחיה המסוכנת ביותר בעולם, ובדמינו מצטיירות דמויות של חיות כמו טיגריס גדול-ממדים, אריה טורף, אולי גם תנין ענק הפוער את מלתעותיו. הדמיונות, כידוע, אינם נעצרים בשומקום...

הוא הולך והולך, עובר מכלוב לכלוב, ובינתיים הכל שגרת. אף חיה אינה ראויה בשלב זה להתעטר בתואר המפוקפק 'החיה המסוכנת ביותר בעולם'. והנה הוא מגיע כבר אל סופו של גן-החיות, ששטחו מגיע כאמור לכ-1,070 דונם. ומרחוק הוא מבחין בכרזה הגדולה שהיתה תלויה בשער.

אבל, איפה החיה המסוכנת? מי היא זו ואי זו היא? הוא לא מבחין בכלוב אימתני, או בביתן רב-ממדים המכיל חיית-טרף לא-מוכרת, והאמורה ליטול את התואר של החיה המסוכנת ביותר בעולם. עוד פסיעה ועוד פסיעה, והנה הוא כבר ליד הכרזה. מאחוריה ממוקם כלוב גדול, אטום בצורה הרמטית, עם סורגי מתכת ענקיים, וכל זה מוכיח לכאורה שבתוך הכלוב מסתתרת לה החיה המסוכנת, שאינה נראית בינתיים...

ואולי, כך חושבים כל מטיילי הגן, אולי מדובר באמת בחיה קטנטנה, אבל כזו האוגרת בתוכה סכנה עצומה ליקום כולו, ועוד מעט נראה אותה...

אבל אז הוא מבחין שמתחת לכרזה יש... ראי גדול, שבו משתקפת דמותו-שלו, של האיש המתבונן בכרזה ובכלוב. הוא עדיין לא קולט את הפוינט, אבל אז הוא מבחין שבחלקו התחתון של הראי כתוב לאמור: "אתה מסתכל עכשיו על החיה המסוכנת ביותר בעולם. היא, לבדה, מכל בעלי החיים שחיו אי-פעם, יכולה להשמיד (והשמידה) מינים שלמים של בעלי חיים. וגם כעת בכוחה למחות כל סימן חיים מעל פני האדמה."

עכשיו כבר הכל ברור ונהיר – דווקא באמריקה, בארץ המותרות, ודווקא בגן-החיות הענק הזה, החליטו להביא לידי ביטוי את הידיעה הכל-כך קריטית הזו שהאדם הוא-הוא החיה המסוכנת ביותר בעולם! יוזמי הכרזה לא הסתפקו בעצם הקביעה הדרמטית, אלא הוסיפו ופירשו, ופירטו, שהאדם לבדו בכוחו למחות כל סימן-חיים מעל פני האדמה. הכרזה הזו אמנם נתלתה באמריקה, אבל הם לא גילו את אמריקה... תורת ישראל, התורה הקדושה, כבר קבעה זאת בימי בריאת העולם. 'הוא יהיה פרא אדם' וכו'. כך שהאמריקנים שכחו להוסיף שם משפט אחד, והוא, שהאדם היא החיה המסוכנת ביותר בעולם, אלא אם כן הוא צועד בדרך התורה, תורת ישראל, ומקיים את מצוותיה ומשפטיה, ואז הוא הופך מהחיה המסוכנת ביותר ליצור האצילי והנסיכי ביותר בעולם כולו.

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

מתי יש זמן לחנך?

ה'כלי יקר' מגדיר בצורה נפלאה את

מעלת החינוך הבא מצד ההורים, לעומת חינוך הבא מצד מחנך חיצוני: כל מה שאדם מחונך על ידי מחנך, זהו חינוך – 'במקרה ולא בעצם', ולכן 'בקל ישתנה' – כלומר, גם אם ילד מחובר לדמות המחנך ומשפיע ממנה, עדיין אין זה אומר שהדברים ייפכו לחלק אינטגרלי מאישיותו, וייתכן מאוד ש'בקל ישתנה'. לעומת זאת, כל מה שההורים מחנכים, זהו חינוך – 'בעצם ולא במקרה', חינוך ההופך לחלק מהאישיות! עד כאן דברי ה'כלי יקר'. דברים נוקבים...

אלו דברים שאנחנו חייבים לשנן אותם שוב ושוב. אנו חייבים להתחזק ולשנן לעצמנו עד כמה יש ביכולתנו להשפיע ולחנך ואיזה כוח עצום יש בידינו.

דברים אלו חשובים במיוחד בדורנו, שבו הפך החינוך למשהו כוללני וממוסד. כל ילד וילדה, כל נער ונערה, משובצים באופן טבעי במסגרות לימוד מעולות, מסגרות המאוישות במחנכים משכמם ומעלה, מסגרות המתגברות באנשי מקצוע האמורים לזהות מקרים

חריגים המצריכים התערבות מקצועית ולטפל בהם. בשל כך, והזכרנו זאת כבר, הורים רבים נרדמים בשמירה. הם מרגישים שהם הפקידו את האוצרות שלהם בידיים הטובות ביותר וסומכים שבוודאי כאן תקפים הכללים ש"שלוחו של אדם כמותו..." ו"חזקה על שליח שעושה שליחותו"...

דווקא כאן עלינו לזכור את דברי ה'כלי יקר', שחינוך אשר נצליח להחדיר כהורים – יהיה בעל עומק ועוצמות גבוהות בהרבה, והשפעתו תהיה ארוכה יותר מחינוך שיוענק בידי כל גורם אחר, יהיה מי שיהיה.

אם בכל מצווה אנו יודעים שעדיף לקיימה בפועל ממש, ולא על ידי שליח, קל וחומר כשמדובר במצוות החינוך – מצוות "ולמדתם אותם את בניכם" – שמחייבת אותנו, עד כמה ששייך, לחנך באופן אישי.

אם ישאל השואל – מתי יש לנו פנאי לחנך? הרי בכל ימות השבוע אנחנו לא בבית כמעט, וכשאנחנו כבר כן בבית אנחנו טרודים ועייפים. מתי, אפוא, הזמן שבו אנחנו יכולים לחנך? התשובה היא: חינוך אינו דבר שקשור לזמן או למקום. חינוך הינו משהו המתרחש בכל רגע ורגע. יותר ממה שאנחנו מחנכים באופן ישיר, אנחנו מחנכים באופן המשך בגילון הבא אי"ה עקיף.